

10. YILINDA LAODIKEIA
(2003-2013 Yılları)

LAODIKEIA ÇALIŖMALARI 3

10. YILINDA LAODIKEIA
(2003-2013 Yılları)

Celal ŖimŖek
(Editör)

Laodikeia 2002

Laodikeia 2013

Laodikeia alışmaları 3

10. YILINDA LAODIKEIA
(2003-2013 Yılları)

Celal Şimşek
(Editör)

© 2014 Ege Yayınları

1. Baskı

ISBN 978-605-4701-36-0

Ön kapak fotoęrafları

Sol üst: Kuzey (Kutsal) Agora Doğu Portik

Sağ üst: S. Severus Nymphaeumu'ndan Leopar kabartmalı friz

Sol alt: Laodikeia Dikenli Keleri (Laudakia Stello)

Sağ alt: Laodikeia Kilisesi'nden mozaik detayı (Polykarpos Protodiakonos Epoiesia)

Arka kapak fotoęrafları

Üst: ömlek, M.Ö. 5500

Alt: Kazıma kabartılı tabak, M.S. 6. yy.ın sonları

Yayınevi

Ege Yayınları

Abdullah Sokak, No: 17, Taksim, 34433 İstanbul/Türkiye

Tel: +90 (212) 244 7521 Faks: +90 (212) 244 3209

E.posta: info@zerobooksonline.com

www.egeyayinlari.com

Baskı

Oksijen Basım ve Matbaacılık San. Tic. Ltd. Őti.

100. Yıl Mah. Matbaacılar Sit. 2. Cad. No: 202/A Bağcılar-İstanbul

Tel: +90 (212) 325 71 25 Fax: +90 (212) 325 61 99

Sertifika No: 29487

*Laodikeia'ya gönül ve
emek verenlere ithaf olunur...*

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Sunuş	ix
Önsöz	xi
Laodikeia Arkeolojik Alanı	1
<i>Archaeological Site of Laodikeia</i>	7
Celal Şimşek	
Lykos Vadisi İçinde Yer Alan Laodikeia <i>Laodikeia in the Lycos Valley</i>	
Celal Şimşek	33
Laodikeia'dan Batı Anadolu Erken Tunç Çağı'na Yeni Katkılar <i>New Contributions to the Western Anatolian Early Bronze Age from Laodikeia</i>	
Umay Oğuzhanoğlu	71
Laodikeia'nın İlk Yerleşimi: Asopos Tepesi <i>First Settlement of Laodikeia: Asopos Hill</i>	
Erim Konakçı	87
Analyses of Origin for the Obsidian Found at Asopos Hill, Laodikeia <i>Laodikeia Asopos Tepesi'nde Bulunan Obsidyenlerin Köken Analizleri</i>	
Celal Şimşek – Erim Konakçı – Ernst Pernicka	123
Laodikeia'dan Yüksek Kabartmalı Friz Bloğu <i>High Relief Block from Laodikeia</i>	
Celal Şimşek – M. Ayşem Sezgin	145
Lykos Laodikeia'sından Yerel Üretim Bir Grup Seramik: Lykos Skyphosları <i>A Group of Local ceramics production from Laodikeia ad Lycum: Lycos Skyphoi</i>	
Bahadır Duman	159
Laodikeia'da Dor Mimarisi <i>Doric Architectural Elements from Laodikeia</i>	
Celal Şimşek – Barış Yener	173
<i>Kentlerden Yüce, İmparatorlara Eşit: Sofist ve Politikacı Olarak Laodikeia'lı Polemon</i> <i>Cities were his inferiors, Emperors were not his superiors: Polemo of Laodicea, Sophist and Politician</i>	
Turhan Kaçar	195
Laodikeia Merkezi Hamam 2003-2007 Kazıları ve Sonuçları <i>Excavation and Results of Central Bath Laodikeia 2003-2007</i>	
Mustafa Büyükkolancı	207

Korucuk Kurtarma Kazısında Açığa Çıkartılan Mezarlar <i>The Tombs Unearthed in Korucuk Rescue Excavation</i> Celal Şimşek – Hüseyin Baysal – Mehmet Okunak	229
Merkezî Kilise ve Çevresindeki Yapı Kalıntıları <i>Central Church and Its Surrounding Ruins</i> Celal Şimşek – Fahriye Bayram	283
Ancient mtDNAs of Laodikeia <i>Laodikeia'dan Antik Mitokondrial DNA</i> Aylin Köseleler – Mehmet Okunak	303
Denizli Eskihişar Köyü Mezarlığı <i>Eskihişar Village Cemetery</i> Kadir Pektaş	309
Laodikeia Arkeolojik Alanında Koruma Çalışmaları: Laodikeia Tapınak A Yapısı Tonozlu Mekânı'nda Yer Alan Graffitolu Duvar Sıvalarının Konservasyonu <i>Archaeological Conservation Works in Laodikeia: Conservation of the Laodikeia Temple A Vaulted Structure Wall Plasters</i> Çağrı Murat Tarhan – Erkan Baloğlu	321
Laodikeia (Hac) Kilisesi Koruma Yapısı Projesi <i>The Protection Structure of Laodikeia Church</i> Saadet Mutlu Kaytan	339
Laodikeia Antik Kenti Tapınak A Yapısında Kullanılan Mermerlerin Mineralojik ve Petrografik Özellikleri <i>Mineralogic and Petrographic Characterizations of the Marbles in the Temple A from the Laodikeia Ancient City</i> Sanem Kılınçarslan – Tamer Koralay	355
Laodikeia Antik Kenti'nin Floristik Yapısı <i>The Flora of the Laodikeia Ancient City</i> Olca Düşen – Uygur Sarpkaya – Betül Gürcan – Özgür Gül	369
Laodikeia Antik Kenti (Denizli) ve Çevresinin Faunası <i>Fauna of Laodikeia Ancient City (Denizli) and Its Vicinity</i> Raşit Urhan – Mehmet Karaca – Esat Kızılkaya	387
Laodikeia Antik Kenti - Kazı Evi Çevresi Peyzaj Tasarım Süreci <i>Landscape design process of the excavation house of the ancient city Laodikeia</i> Ayşe Özdemir	401

SUNUŞ

Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan yaşadığımız bu topraklar, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu yönüyle Anadolu bir köprü değil, uygarlıkların iç içe yoğrulduğu, dört mevsimin aynı anda yaşandığı, adeta cennet olan bir kültür, sanat ve tabiat coğrafyasıdır. Bu topraklar, Paleolitik Dönem (Taş Çağı)'den günümüze kadar yaklaşık 40.000 yıldır kesintisiz yerleşimlere, onların uygarlıklarına, inançlarına, sevinçlerine, hayallerine ve üzüntülerine sahne olmuştur. Bu kadar zengin ve çeşitli geçmişe sahip olduğumuz için ne kadar öğünsek azdır. Bu topraklarda ilk planlı kentler kurulmuş olup bunların alt ve üst yapıları ile mimari dizaynlarına binlerce yıl sonra bile hayran olmamak elde değildir.

Denizli (Lykos) Ovası bile birçok yerleşimlere sahne olmuştur. Bu küçük ve verimli ovada Hierapolis, Laodikeia, Kolossai, Karura, Tripolis, Attouda, Trapezopolis, Thiounta gibi zengin antik kentler yer alır. Sadece Lykos Vadisi bile eşsiz tarihi kalıntılarla dolu olan bir açık hava müzesi gibidir. Pamukkale Üniversitesi olarak İlimiz ve Bölgemizdeki arkeolojik zenginliklerin açığa çıkartılması, restore edilmesi, ulusal ve uluslararası alanda tanıtılmasına büyük önem veriyoruz. Üniversitemizde arkeoloji öne çıkan bölümler arasında yer almaktadır. Bu yönüyle Laodikeia kazı ve restorasyon çalışmaları yılın tamamına yayılmasıyla, Ülkemizde bir ilktir. Üniversitemize gelen öğrenciler teorik eğitimin yanında kazı alanlarında birebir uygulamalı eğitim de alarak, daha donanımlı ve uzmanlaşmış olarak mezun olmaktadır.

Laodikeia Antik Kenti kazılarının 10. Yılı için hazırlanan bu kitapta kendi alanlarında uzmanlaşmış farklı bilim insanları tarafından kentin arkeolojisinin yanında florası, faunası ve Türk Dönemi gibi farklı disiplinlerle birlikte ortaklaşa çalışmalara da yer verilmiştir. Bu bağlamda Arkeolojik çalışmalar geçmişte yaşayanların bıraktıkları her türlü somut verileri değerlendirdiğinden, bu bilim dalı farklı disiplinler arası çalışmalar için çok uygundur.

Laodikeia Antik Kenti kazı çalışmaları bölgemizin geçmişle günümüz arasındaki bağlantılarının kurulmasına da büyük katkılar sağlamış ve sağlamaktadır. Bunlar içinde tekstil geçmişine ait verilerin elde edilmesi, Denizli Horozu kabartmalarının bulunması, Denizli Ovası'nın ortasında Lykos (Çürüksu) Nehriyle beslenen gölün varlığı sayılabilir.

Üniversitemiz ismini, UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alan beyaz Pamukkale travertenlerinden almaktadır. Pamukkale aynı zamanda bağrında Hierapolis Antik Kenti kalıntılarını da barındırmaktadır. Bu yönüyle Denizli bir sanayi şehrinin yanında aynı zamanda arkeolojik kentleri, doğal güzellikleri ve termal kaynaklarıyla bir turizm şehridir.

Üniversitemiz Arkeoloji Bölümü tarafından Prof. Dr. Celal Şimşek başkanlığında geniş bir ekiple yapılan Laodikeia kazı çalışmaları ile birçok eşsiz eser ortaya çıkartılarak ayağa kaldırılmıştır. Laodikeia, 10. Yılında UNESCO Dünya Geçici Miras Listesi'ne dahil edilmiştir. Bu, Üniversitemizin yaptığı kazı, restorasyonlar ve tanıtım sayesinde olmuştur. Özellikle 2008 yılında Denizli Belediyesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında imzalanan protokol ile antik kentte sürdürülebilir bir kazı ve restorasyon çalışmaları sistemi kurulmuştur. Bu sayede bizler, Laodikeia'da insanların geçmişte mermeri dantele gibi işleyip ona hayat vererek muazzam sanat eserleri meydana getirmiş olduklarını görebiliyoruz. Üniversite olarak biz şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da başta Bölgemiz olmak üzere Ülkemizin kültür zenginliklerini ortaya çıkarma, yayınlama, tanıtma, bilimsel ve toplumsal katkı misyonumuza devam edeceğiz. Emeği geçen tüm ekibi kutluyorum.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI
Pamukkale Üniversitesi Rektörü

ÖNSÖZ

Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan yaşadığımız topraklar, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu yönüyle Anadolu bir köprü değil, uygarlıkların iç içe yoğrulduğu, dört mevsimin aynı anda yaşandığı, bir kültür, sanat ve tabiat coğrafyasıdır. Bu topraklar Paleolitik Dönem (Taş Çağı)'den günümüze kadar yaklaşık 40.000 yıldır kesintisiz yerleşimlere, onların uygarlıklarına, inançlarına, sevinçlerine, hayallerine ve üzüntülerine sahne olmuştur. İlk planlı kentler bu topraklarda kurulmuş olup bunların alt ve üst yapıları ile mimari dizaynlarına binlerce yıl sonra bile hayran olmamak elde değildir.

Frigya'nın batı sınırında Laodikeia Antik Kenti'nin de bulunduğu Lykos (Çürüksu) Ovası insanlığın en eski kalıntılarını bağrında yaşatmıştır. Ovanın kuzeydoğu yanında Çökelez Dağı eteklerinde traverten içinde kalarak günümüze kadar ulaşmış olan Homo Erectus (Kocabaş Adamı) kafatası, yapılan çalışmalar sonunda 500.000 yıl öncesine tarihlendirilmiştir.

Lykos Vadisi, binlerce yıldır Anadolu'nun iç kesimlerini batıya ve güneye ulaştıran önemli yolların kavşak noktasında yer alır. Bu özelliğinden dolayı küçük ve verimli ovada Hierapolis, Laodikeia, Kolossai, Karura, Tripolis, Attouda, Trapezopolis, Thiounta gibi zengin antik kentler kurulmuştur. Lykos Vadisi'nin tamamı eşsiz arkeolojik kalıntılarla dolu olan bir açık hava müzesi gibidir ve dört mevsim yeşildir. Binlerce yıl öncesinde Vadi insanı anıtsal yapılar yapmış, mermeri nakış nakış bir dantela gibi işleyerek eşsiz sanat eserleri meydana getirmiştir.

2003 yılından itibaren Laodikeia Antik Kenti'nde Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Pamukkale Üniversitesi adına sürdürdüğümüz kazı ve restorasyon çalışmaları sonunda, Bölge ve Anadolu arkeolojisi için bir çok bilinmeyenin aydınlatılması sağlanmış ve sağlanmaktadır. Her şeyden önce Laodikeia'nın tipik bir Anadolu yerleşmesi olduğu ortaya çıkartılmıştır. Kentin bir Hellenistik Dönem kuruluşu olmadığı tespit edilerek, arkeolojik verilere göre yerleşim tarihi M.Ö. 5500 yılına kadar geriye götürülmüştür. Bu sayede antik kaynakların sözünü ettiği Rhoas ve Diospolis yerleşimleri Asopos Tepesi ve Prehistorik Batı Nekropolü'nde somut olarak ortaya konmuştur.

Kazı ve restorasyon çalışmalarının 10. yılında kentin planlaması, depremlerle yıkılıp tekrar ayağa kaldırılması, dini inançları, yapıları, lokal seramik ve heykeltıraşlık üretimleri, artık daha iyi anlaşılmaya başlamıştır. Ortaya çıkartılan yazıtlar; inançlar, kent sakinleri, dışardan gelenler, ticaret, yasalar, spor, sanat ve kültürel yaşamın daha iyi anlaşılmasına ışık tutmuştur. Özellikle nekropol alanlarında yapılan çalışmalar sonunda ölü gömme gelenekleri, mezar tipleri, sosyal yaşam ve statü gibi birçok verinin ortaya çıkartılması ve yorumlanması sağlanmıştır. Kazı çalışmaları aynı zamanda binlerce yıllık geçmiş ile günümüz arasındaki bağlantıların kurulması, flora ve faunanın da daha iyi algılanmasını kolaylaştırmıştır. Bloklar üzerinde tespit edilen Denizli Horozu, nar, haşhaş, patlıcan kabartmaları bunlara örnek olup sazan balıkları ise Lykos Ovası ortasında yer alan gölün varlığını açıklamaktadır. Bu göl Hierapolis'te ortaya çıkartılan ve iki kentin balık tutma yüzünden aralarında çıkan tartışmaları açıklamasının yanı sıra, su kaynakları bakımından Türkleşmeyle birlikte Denizli adının doğmasına da ilham kaynağı olmuştur. Kazı çalışmalarıyla aynı zamanda tekstil ve dokuma verileri de somut olarak ortaya konmuştur.

Kazı çalışmalarının 10. yılında Geç Antik Dönem'de kentin Hıristiyanlaşması ve buna Yahudi Cemaati'nin zemin hazırlaması, pagan mahallelerinin azalması ve M.S. 7. yy.da kentin nasıl taşındığının da arkeolojik verilerle

ortaya konmasını sağlamıştır. Özellikle Hıristiyanlaşma ve buna bağlı dinsel mimari, kabartmalar, mozaikler, seramikler ve yazıtlarla ortaya konmuştur.

Lykos Vadisi'nde tarih boyunca meydana gelen depremlerin bir kısmının kazı çalışmaları sonunda verilerle tarihlerinin tespit edilmesi sağlanmıştır. Lykos Vadisi içinde Laodikeia, Hierapolis ve Tripolis'te devam eden kazı çalışmaları benzerliklerin ve ayrılan yönlerin tespitini de kolaylaştırmıştır.

Laodikeia'da yapılan kazı ve restorasyonların 10. yılında, özellikle 2008 yılından itibaren Denizli Belediyesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın protokolü sayesinde, 12 ay üzerinden çalışmalar devam ettirilmektedir. Bu çalışmalarla; Doğu Bizans Kapısı, Doğu Bizans Çeşmesi, Suriye Caddesi, Tapınak A, A Evi Kompleksi, İmparator S. Severus Nymphaeumu, Kuzey Tiyatrosu Sokağı, Merkezi Agora, B Nymphaeumu, Latrina (tuvalet), su deposu, Stadyum Caddesi, Efes Portikosu, Asopos Tepesi, nekropol alanları, Laodikeia Kilisesi ve Kuzey (Kutsal) Agora, propylonlar ve portiklerinde kazı, restorasyon ve konservasyon çalışmaları yapılmakta olup bunların çoğunluğu ayağa kaldırılmıştır.

Laodikeia Antik Kenti kazı çalışmalarının 10. yılı için hazırlanan ve Laodikeia Çalışmaları'nın üçüncü bandını oluşturan bu kitapta, farklı araştırmalara yer verilmiştir. Bu seride kazı verileri ışığında Erken Kalkolitik Dönem'den, kentin terk edilişi olan M.S. 7. yy.a kadar olan süreci içine alan farklı çalışmalar aktarılmıştır. Bunun yanında 19. yy. başından itibaren Stadyum'un doğu yanında kullanılan Türk mezarlığı, kentin flora ve fauna çeşitliliği, laboratuvar ve restorasyon çalışmaları, Laodikeia Kilisesi üst örtü projesi ve kent girişinde yer alan kazı evi düzenlemesi gibi konuları kapsayan farklı meslek gruplarının çalışmaları disiplinler arası çerçevede ele alınmıştır.

10. yılında Laodikeia'da yapılan kazı ve restorasyon çalışmalarıyla birlikte kent binlerce yıl sonra tekrar canlanmış ve Lykos'un uygarlık ışığını yaymaya başlamıştır. Artık Laodikeia Türk ve Dünya arkeolojisindeki yerini almış ve yaşayan bir arkeoloji parkı haline gelmiştir.

10. yılında Laodikeia Antik Kenti UNESCO'ya yapılan başvuru sonunda 15.04.2013 tarihinde 5823 Referans No ile Geçici Miras Listesi'ne dahil edilmiştir.

10. yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları) Çalışmaları 3 bandının baskı maliyetinin bir kısmı; Pamukkale Üniversitesi, BAP 2012KRM013 no.lu projeden karşılanmıştır.

Laodikeia'yı yaşamak ve yaşatmak adına katkıda bulunan kurum ve kuruluşlar ile emeği geçen tüm çalışanlarımıza teşekkür ederim...

Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK

24 Kasım 2013-Denizli

LYKOS LAODIKEIA'SINDAN YEREL ÜRETİM BİR GRUP SERAMİK: LYKOS SKYPHOSLARI

A Group of Local ceramics production from Laodikeia ad Lycum: Lycos Skyphoi

BAHADIR DUMAN*

Abstract

Red slip potteries that reached all points of the Empire became a characteristic of Roman Imperial world beginning from 2nd century B.C. In the mean, the regional workshops had been manufactured various productive activities with their own means.

A group of pottery mentioned in this article, which have similar production technic and decoration concept with relief vases of Hellenistic Period, have been started to seen mostly cities of Lycos/Çürüksu Valley.

The only used form in the group was skyphos around from 1st century B.C to 1st century A.D. Although moulds was only found a few cities excluding Lycos Valley, numerous numbers of skyphoi and their moulds were found during excavations and surveys of valley and it proved that the regional production and named as "Lycos Skyphoi".

Keywords: *Phrygia, Lycos Skyphoi, Late Hellenistic Pottery, Laodikeia, Ceramic*

Anahtar Kelimeler: *Frigya, Lykos Skyphosu, Geç Hellenistik Seramiği, Laodikeia, Seramik*

Hellenistik Dönem'in yaygın ifade ile "Megara Kâseleri" olarak bilinen kalıp yapımı yarım küre gövdeli kabartmalı kâselerinin yaklaşık 250 yıl boyunca kullanımında kalmasının ardından, M.Ö. 1. yy.da kabartmalı kaselerin yerini kurşun sırlı seramikler almaya başlamıştır. Yeşil-sarı renkleri ile Erken İmparatorluk Dönemi metal vazolarının pişmiş toprak imitasyonu olarak "Kurşun Sırlı Seramikler" Anadolu'da birkaç farklı bölgede üretilmişlerdir. Yapım aşamasının zahmetli olması ve üretiminin ucuza mal edilememesi gibi sebeplerin yanı sıra kurşun sırn içerisindeki zehir miktarından olsa gerek ki bu seramikler yaklaşık bir asırlık kullanım sürecinin ardından ortadan kalkmıştır. Form ve süsleme repertuarı ile Kurşun Sırlı Seramiklerle hemen hemen aynı özellikteki bir grup kabartmalı seramikte kurşun astar kullanılmaksızın özellikle Augustus Dönemi'nde yoğun olmak üzere yüzyılın sonuna kadar Türkiye'nin Batı Anadolu Bölgesi'nde yer alan birçok antik kentte arkeolojik kazılarda bulunmaktadır. Bu çalışmanın konusunu M.Ö. 3. yy. üretimi kabarmalı kase geleneğinin devamı niteliğinde olan ve en azından bölgesel üretim faaliyeti içerisinde bir kaç atölyenin ürünü skyphoslar oluşturmaktadır.

Frigya Bölgesi'ndeki Laodikeia ve çevresindeki kentlerde sıkça karşılaşılan bu grupta yer alan kaplarda çoğunlukla tercih edilen form skyphostur, ancak az da olsa standart skyphosların ölçülerinden daha büyük ölçekli birkaç parça da buluntular arasında yer alır.

* Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kınıklı / Denizli. E-mail: bduman@pau.edu.tr

Laodikeia kazılarında gerçekleştirilen çalışmalarda bu tipte 200 civarında parça bulunmuştur. Bu parçalardan biçim ve süsleme repertuarını en iyi yansıtan 27 parça çalışmada değerlendirmeye alınmıştır.

Kabartmalı skyphosların büyük çoğunluğu 2005 yılında kazı ekibi tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırması çalışmalarında ele geçirilmiştir¹. Diğer buluntular ise 293 no.lu parsel, Kuzey Nekropolü, Güney Nekropolü, Tapınak A, Asopos Tepesi, A Evi, Mozaikli Güney Villa, Suriye Caddesi ve Batı Tiyatrosu gibi kentte kazısı yürütülen hemen her sektörde bulunmuştur. Buluntu dağılımına baktığımızda Kalıp Yapımı Skyphoslar'ın Laodikeia'da oldukça geniş bir alanda yaygın olarak kullanım gördüğü söylenebilir.

1- Hamur ve Astar Özellikleri

Astarlama sonrası kâselerin yüzeyleri genelde mat ve pürüzlü bir görünüme sahipken, bunlar arasından altı parça metalik ve kaygan astarlı yapılarıyla dikkat çekerler. Astar renkleri 2.5 YR 4/8, 5 YR 6/6, 5 YR 4/4, 7.5 YR 4/3 ve 7.5 YR 6/4 gibi geniş bir renk repertuarına sahiptir. Skyphosların hamurları da astarları gibi çok çeşitli bir renk yelpazesine sahiptir. Ancak bir gruplama yapıldığında öne çıkan hamur renkleri 7.5 YR 6/4-6; 7/2-6; 8/3-6, 10 YR 7/4, 8/3-4, 5 YR 5/6, 6/6, 7/6 dan oluşur.

Hellenistik Dönem Kabartmalı Kâseleri'nde yoğunlukları ile ön plana çıkan renk ve tonlar, Kabartmalı Skyphoslar'da da aynı doğrultuda devam etmektedir. Laodikeia'da özellikle M.Ö. 2.-1. yy.larda üretime dönük faaliyet içinde olan seramik atölyeleri, Hellenistik Dönem Kabartmalı Kâse Üretimi'nde olduğu gibi², bu makalede incelenen Kabartmalı Skyphoslar için de aynı kil yataklarını kullanmış olmalıdır.

2- Form

Çalışmada incelenen malzemenin tamamında form skyphostur. Ağız kenarı düz ya da hafifçe dışbükey olan skyphosların dudak iç kısımlarında keskin bir içe çekik profil görünür. Ağız kenarından çıkarak gövde üst bölümüne bağlanan halka formu çift kulp, bu kâselerde standarttır (Fig. 10). Gövde profili göz önüne alındığında ağız kenarından gövdeye doğru düz inen duvar, gövdenin alt yarısından itibaren aşağıya doğru hafif bir içbükey eğimle kaideye bağlanır. İkinci tipte, ağız kenarı içe dudak yapan kısım bazı örneklerde belli belirsizdir (Fig. 1).

Tüm formlarda takip edilebilen ortak biçimsel özellik gövde üzerinde görülen derin veya kabartma yivler ile özellikle ağız kenarı iç kısmında dirsek yapan keskin çıkıntıdır. İkinci tipte ele geçirilen skyphos sayısı ilk tipe oranla daha azdır. Form ağız kenarından gövde ortasına kadar ilk tipteki gibi olup gövde ortasından sonra dış bükey profil izleyen duvar, kaideye doğru yumuşak bir eğimle bağlanır. Gövde ortasında görülen dışbükey profil, bu tipteki skyphosların torba gövdeli bir görünüme bürünmesini sağlamıştır (Fig. 19). İkinci tipin de ilk tipte olduğu gibi büyük ölçekli örnekleri buluntular arasında yer alır ancak buluntu yoğunluğu oldukça sınırlıdır (Fig. 9).

Skyphosların boyutuna göre gövde cidarları değişse de genelde 0.3-0.5 cm. arasındadır. Kabartmalı skyphosların büyük çoğunluğunda ağız çapları 8-10 cm. arasında değişiklik gösterir ağız çapı 17 cm.ye kadar ulaşan örneklerde buluntular arasında yer alır.

Yüksek halka kaidenin zemine oturduğu taban kısmı genelde yuvarlak formludur. Kaide tabanı bazen tek bazen de çift yivle çevrili olup düzdür. Yuvarlak formu kaide ayağı dışında, bu bölümün düz ya da yüksek halka kaidenin kenarları dışa çekik biçimli örnekleri de buluntular arasında yer alır.

¹ Şimşek 2007, 455-456.

² Duman 2010, 131, 132, 137.

3- Süslemeye Göre Sınıflandırma

Hellenistik Dönem yarım küre gövdeli kabartmalı kâselerinin ardılı olarak skyphoslarda da benzer süsleme anlayışı görülür. Gruptaki başlıca süsleme kompozisyonları Çam Kozalağı Bezemeliler, Bindirme Yaprak Süslüler, Uzun Taç Yapraklılar ve Bitkisel Bezemeliler olarak gruplanabilir. Süslemelerin tamamı Kabartmalı Kâseler üzerinde sıkça karşımıza çıkan bilindik dekorasyonlardır. Kabartma Nokta bezemesi ise süsleme repertuarına belki de en son katılan kompozisyonu oluşturur. Kabartmalı skyphoslarda figürlü kompozisyon görülmez.

a- Çam Kozalağı Süslemeliler

Çam Kozalağı Süslemeliler başlığı altında değerlendirilen skyphosların ağız kenarı altındaki bordür bölümünde betimlenen süslemelerin başında dikey olarak yerleştirilmiş çift uçlu spiral dizileri (Fig. 2) ve merkezinde kabartma bir nokta bulunan halka dizileri (Fig. 3) gelir. Tek örnekte ise bordüre yatay olarak yerleştirilmiş kozalakların arasında çift uçlu dikey spiraller yer alır (Fig. 4). Bordür bölümünde herhangi bir süsleme olmayıp gövde üzerinde yumurta kabukları içerisinde kabartma noktalarla betimlenen kozalak betimlemesi farklı bir örnek olarak dikkati çeker (Fig. 5). Grupta bulunan parçaların birçoğunda kozalaklar yumurta içerisinde betimlenmiştir.

Çam kozalağı bezemeli Fig. 6 no.lu kalıp parçası, Asopos Tepesi'nde bulunmuştur. Bordür kısmında üstte yan yana iki küçük yuvarlak, altta ise biraz daha büyük yuvarlak şekillerden oluşan bir dizi yer alır. Gövde de ise U biçimli yaprakların içerisinde kozalak betimlemesi yer alır. Kalıp parçası bordüründe görülen yuvarlak şekilli süsleme dizisi Fig. 7 no.lu bindirme yaprak süslemeliler grubu içerisinde yer alan skyphosun bordür süslemesiyle aynıdır. Fig. 6 no.lu kalıp parçası kabartmalı skyphosların Laodikeia'da üretilmiş olduğuna dair en önemli arkeolojik materyalin başında gelir.

b- Bindirme Süslemeliler

Bindirme Yaprak Bezemeli skyphoslardan üçünde bordür süslemesi görülür. Fig. 7 no.lu parçanın bordüründe tek sıra kabartma şeklinde yapılmış küçük karelerden oluşan dizinin altında, üstteki sıradan biraz daha büyük ebatlı tek sıra kabartma nokta dizisi yer alır. Fig. 8 no.lu parçada dikey yerleştirilmiş tek uçlu spiral dizisi betimlenirken, Fig. 9 no.lu büyük ölçekli skyphosta gövde üzerinde betimlenen ana kompozisyonun bezemelerini oluşturan yumurta dizilerinin sivri uçları yukarı bakarken, bordürde tek sıra halinde yer alan dizideki yumurtaların sivri uçları aşağı bakar şekilde betimlenmiştir. Kenarları birbirine bitişik olarak betimlen yuvarlak uçlu yumurta şekilli yaprakların ortasında birbirine paralel yatay damarlar betimlenmiştir. İki ucu sivri yaprakların betimlendiği tam profil veren bir skyphosta buluntular arasında yer alır (Fig. 10).

Gövde üzerinde betimlenen süslemeler farklı şekillerdeki küçük yaprak betimlemelerinden oluşur. Dekorasyonda bazen damarlı tek ucu sivri yapraklar (Fig. 11) yan yana ve üst üste bindirme şeklinde betimlenirken bazen de sivri şekil yaprağın her iki ucunda da görülür (Fig. 12).

Klasik yaprak formlarının dışında kahve çekirdeği biçiminde daha geniş ve yuvarlak hatlara sahip dikey damarlı bindirmeli yaprak süsleri bir kaç örnekte tespit edilmiştir (Fig. 13). Gövde üzerinde betimlenen bindirme yaprak dekorlu parçaların dışında yaprak yerine uçları sivri dört köşeli kabartma yumrular dizisinin betimlendiği skyphoslarda buluntular arasındadır (Fig. 14).

c- Uzun Taç Yapraklı Süslemeliler

Gövde üzerindeki süsleme çeşitleri göz önüne alındığında üçüncü grup içerisinde değerlendirilen uzun taç yaprağı süslemeli skyphoslar, taç yapraklarının birbirinden farklı biçimsel özellik göstermeleriyle tasnif edilebilirler. Gövde üzerinde ana kompozisyon olarak betimlenen taç yaprak süslü skyphoslarda bordür kısmı yer almaz, bunun yerine ana kompozisyon kabartma bir çizgi ile sınırlandırılmıştır.

Gövde üzerinde sıkça betimlenen uzun taç yaprakların bazen sol bazen sağ kenarının kabartma şeklindeki nokta dizileri ile betimlendiği görülür ancak her iki kenarın düz kontur çizgileri ile betimlendiği örneklerde mevcuttur (Fig. 15, Fig. 16, Fig. 17). Söz konusu örneklerin hepsinde yaprak ortası kabartma olarak (dışbükey) betimlenmiştir.

Bir diğer örnekte ise ortası dışbükey ve düz çerçevesi uzun taç yaprakları arasında Frig şapkasına benzer bir başlıkla tasvir edilen ağzı açık satyr maskaları görülür (Fig. 18). Gövde üzerinde iki ucu koçbaşı (kargı) şeklinde betimlenen kabartma noktalardan oluşan süsleme dizisi bu grup içerisinde değerlendirilebilecek farklı bir dekorasyon çeşidini oluşturur (Fig. 19).

d- Bitkisel Süslemeliler

Bitkisel Süslemeliler grubunda incelenen yedi örnekten birisi kaide-gövde (Fig. 20) diğerleri ise kenar-gövde parçalarından oluşur. Tüm örneklerde bordür bölümünde yumurta dizileri (Fig. 21), yaprak dizileri (Fig. 22), bazen tek (Fig. 23), bazen de çift uçlu dikey spiraller betimlenmiştir (Fig. 24). Gövde üzerinde sıkça betimlenen süslemeler arasında çınar yaprağı, çiçek ve meyveler; nar?, üzüm salkımları, asma yaprakları, sarmaşık yaprağı ve dalları yer alır.

e- Kabartma Nokta Süslemeliler

Geç Hellenistik Dönem Kabartmalı Kâseleri içerisinde buluntu yoğunluğu bakımından sayıca en fazla grubu oluştururlar³. Kabartmalı kâselerde sıkça kullanılan kabartma şeklindeki nokta dizilerinden oluşan süsleme çeşidi "Megara Kâseleri'nde" madalyon etrafında sınırlayıcı olarak ya da Makedon kalkanı dekorlu kâselerde ikincil süsleme olarak görülür. Uzun Taç Yapraklı kâselerde ise bu kez bazen taç yapraklarının konturlarını oluştururken bazen de yapraklar arasında sınırlayıcı olarak görülürler. Bu grupta ise tüm gövdeyi kaplayan ana süsleme ögesi olarak karşımıza çıkar (Fig. 25-27), dolayısıyla kabartma nokta dizilerinden oluşan süslemenin gövdenin tümünde görülmesi yukarıdaki örneklere göre daha geç bir süsleme çeşidi olarak değerlendirilmelidir⁴.

Fig. 26 no.lu skyphos parçası hem biçimsel hem de hamur ve astar özellikleri ile diğerlerinden farklılık gösterir. Parçanın bu grupta görülmemeyen bir özellik olarak bordür kısmında yumurta dizisi üstte tek sıra kabartma çizgi ile sınırlandırılmıştır. 7.5 YR 6/4 astarıyla diğer örneklerden oldukça farklıdır. Parçanın bir başka özelliği ise diğer örneklerin gövde bölümünde görülen kabartma şeklindeki küçük kare, dikdörtgen ve yuvarlak formlu süslemelerin bu parça üzerinde çivi biçiminde olmasıdır. Tüm parçalarda görülen ortak özellik ağız kenarı altında yer alan kabartma şekilli bir çizginin altında bütün gövdenin alt alta küçük enine ya da boyuna dikdörtgen, kare ve yuvarlak şekilli kabartma şeklindeki nokta dizileri ile süslenmesidir. Kabartma bezemeli skyphosların büyük bir kısmında bordür bölümü yer almaz ancak Fig. 25 ve Fig. 26 no.lu örnekte bordür betimlemesi yer alır.

4- Üretim Yeri, Terminoloji ve Kronoloji

Megara kâselerinin ardılı niteliğindeki bu kâselerin Anadolu'daki buluntu merkezleri sınırlıdır. Sardes'te bu tipte birkaç parça ele geçmiştir⁵ ve bu parçalar Kurşun Sırlı Seramiklerle ilişkilendirilmiştir⁶. Hierapolis'te bulunan parça sayısı Sardes'e oranla oldukça fazladır⁷. Burada bulunan parçalar form ve stilistik açıdan değerlendirilmiştir⁸.

³ Benzer süslemenin betimlendiği örnekler için bkz. Waage 1948, Fig. 16, 32- 33; Jones 1950, Fig. 153, 660; Laumonier 1977, Pl. 3, 1356, Pl. 11, 8640, Pl. 84, 4300, Pl. 28, 4182, 4901, 41 82, Pl. 80, 9336, Pl. 108, 9754; Pl. 112, 4301, 4334; Atik 1995, Abb. 22, 58; Rotroff - Oliver 2003, Pl. 1, 31, 743- 744; Semeraro 2003, Pl. LVIII, 14; Polito 2007, Fig. 6, 2.

⁴ Schaffer 1968, Taf. 51, MB 119 ve MB 570; Rotroff 1982, Pl. 68, 400; Pl. 88, 398; Mitsopoulos-Leon 1991, Taf. 84, D42; Taf. 85, D48.

⁵ Rotroff - Oliver 2003, Pl. 131, 743- 745.

⁶ Rotroff - Oliver 2003, 171.

⁷ Semeraro 2003, Pl. LVI-LVIII, PL. LIX, 1-2, 5; Polito 2007, Fig. 5- 6.

⁸ Semeraro 2003, 85- 87.

İki grup altında toplanan skyphoslardaki tek fark ağız kenarı ve kaidede görülen biçimsel değişikliklerden kaynaklanmaktadır⁹. Sardes örneklerinde olduğu gibi Hierapolis'te ele geçirilen parçalar da Boscoreale Villası ve Alesia'da bulunan gümüş kâselerin üzerindeki bitkisel bezemelerle karşılaştırılmıştır¹⁰.

Perge'de bulunan bir skyphos üzerinde yer alan kabartma nokta dizileri, Laodikeia'da bulunan bazı parçalarla benzerlik gösterir¹¹. Antiocheia'da bulunan dokuz parça üzerinde Laodikeia örneklerindeki benzer bitkisel motifler¹² ve kabartma nokta dizileri betimlenmiştir¹³.

Tarsus'ta bulunan skyphoslar "Kurşun Sırlı Seramikler" (*Lead Glazed Ware*) bölümü içerisinde bitirilmemiş vazolar, astarsız (*unfinished vases, no glaze*) başlığı altında incelenmiştir¹⁴. Jones, Tarsus'ta bulunan parçaları kurşun sırlı seramiklerin bitirilmemiş örnekleri olarak gösterir. Ancak bu parçalarla Laodikeia örnekleri arasında form olarak birkaç örnekte benzerlik olsa da¹⁵, Laodikeia örnekleri kulp formları ve bezeme anlayışıyla Tarsus örneklerinden oldukça farklıdır.

Laodikeia'da bulunan ve sayıca önemli bir potansiyeli oluşturan Geç Hellenistik Dönem Skyphosları'nın bu kentte üretildiğine dair somut olarak ortaya koyabileceğimiz bir kalıp parçası Asopos Tepesi'nde bulunmuştur. Laodikeia'da bulunan örnekler dâhilinde bu parçaların büyük bir çoğunluğunun hamur yapısının, kalıp parçası ile benzerlik içerisinde olmasının yanı sıra, burada üretilen Hellenistik Dönem Kabartmalı Kâseleri'nde (Megara Kâseleri) kullanılan hamur ve astarlarla da aynı özellikler göstermesi, bu kâselerin Laodikeia'da üretilmiş olduğu görüşünü ön plana çıkartmıştır. Bu düşüncelerimizi kâselerdeki ortak özellikler, hamur renklerinin birbirine yakın olması ve kâselerin astarlanmasından sonraki kaba görünümü desteklemektedir. Bunun dışında "Megara Kâseleri'nde" görülen süsleme anlayışının küçük farklar dışında değişmeden Geç Hellenistik Dönem Kabartmalı Kâseleri'nde de uygulanmış olması bu kentte zaten var olan üretim faaliyetlerinin kabartmalı skyphoslara yansımaları olarak düşünülebilir.

Kabartmalı kaplardaki benzer özellikler Laodikeia yakınlarındaki Hierapolis, Kolossai, Tripolis gibi bölge kentlerinde de görülür. Hierapolis'te bulunan kâselerin süsleme özellikleri¹⁶ ile birebir örtüşen Laodikeia örnekleri üretimin Laodikeia, Tripolis ve Hierapolis haricinde daha uzak bir yer de aranmasını zorlaştırır¹⁷. Şu anki buluntular dâhilinde Hierapolis'de de bulunan kalıplar¹⁸ her iki kentin aynı dönemde farklı atölyelerde üretim yaptığını gösterir. Dolayısıyla Laodikeia, Tripolis ve Hierapolis'te üretildikleri her üç kentte ele geçirilen kalıplarla belgelenen bu kap grubunu *Lykos Skyphosları* olarak adlandırmak doğru olacaktır. Megara Kâseleri'nin ardılı niteliğindeki kabartmalı skyphoslar yukarıda ki satırlarda geçtiği gibi bazı araştırmacılar tarafından Kurşun Sırlı Seramikler'le ilişkilendirilerek, tarihlendirilerek, M.Ö. 50-M.S. 50 arasında verilmiştir¹⁹. Perge'de bulunan kâse²⁰ üzerindeki bezemeler Tarsus ve Milet'te bulunan M.Ö. 1. yy.ın son çeyreği ile M.S. 1. yy.ın ilk yarısına tarihlenen kurşun sırlı kâselerle ilişkilendirilerek Augustus Dönemi üretimi olduğu belirtilmiştir²¹. Antiocheia'da bulunan kâse parçaları "Geç Yerel Üretim Kâseler" başlığı altında incelenmiş ve bunların M.Ö. 1. yy.dan, M.S. 2. yy.a kadar azalarak devam

⁹ Semeraro 2003, Pl. LVI, 1-5.

¹⁰ Rotroff - Oliver 2003, 171; Semeraro 2003, 86.

¹¹ Atik 1995, Abb. 22, 58, Taf. 10, 58.

¹² Waage 1948, Fig. 16, 27- 31.

¹³ Waage 1948, Fig. 16, 32- 33.

¹⁴ Jones 1950, 263-264.

¹⁵ Jones 1950, Fig. 199, 669- 670 ve Fig. 153, 660.

¹⁶ Semeraro 2003, Pl. LVII, 1-16.

¹⁷ Semeraro 2003, 85- 87.

¹⁸ Semeraro 2003, 86, Pl. LIX: 1-2, 5.

¹⁹ Rotroff - Oliver 2003, 171.

²⁰ Atik 1995, Abb. 22, 58, Kat. No. 58.

²¹ Atik 1995, 52.

ettiği belirtilmiştir²². Buluntu yoğunluğu bakımından yukarıda adı geçen kentlerden oldukça fazla bir potansiyele sahip Hierapolis’de bulunan kâseler ise M.Ö. 1. yy.ın ortasından başlayarak, Julius-Cladiuslar Dönemi’ne kadar tarihlenir²³. Ayrıca son yıllarda Hierapolis Tiyatro’sunda VIII. bölge kazılarında bulunan skyphos parçaları M.Ö. 2.-1. yy.lara tarihlendirilmiştir²⁴.

Kâseler üzerinde görülen bazı bezemelerin hemen her grupta tekrar edilmesi nedeniyle süsleme özelliklerine göre yapılacak bir kronoloji bu grupta yer alan kâseler için yanıltıcı olabilir. Bu nedenle kâselerin bulunduğu alandaki stratigrafi ve kontekstler tarihlleme konusunda daha net ve doğru sonuçlara ulaşmamızı sağlayabilir.

Laodikeia’da bulunan kâselerin çoğunluğu yüzey araştırmasında bulunduğu için tarihlleme konusunda Asopos Tepesi ve Kuzey Nekropolü’nde kontekst olarak bulunan skyphoslar önemli rol oynarlar.

Kuzeydoğu Nekropolü’nde 2007 yılında gerçekleştirilen kazılarda ortaya çıkarılan M10 no.lu mezarda bulunan H15 no.lu kabartmalı skyphos bu kâselerin Laodikeia’da kullanımını ile ilgili önemli bilgiler vermektedir.

Gövde üzerinde iki ucu sivri oval formlu yaprak dizileri bulunan kâse, L07 KDN M10 01 ve 08 no.lu iki sikke ve L07 KDN M10 06 no.lu kırmızı astarlı tek kulplu bir çömlek ile kontekst olarak bulunmuştur²⁵. M.S. 81-96 yıllarında İmparator olan Titus ve Domitianus Dönemi’ne tarihlenen bu iki sikke Lykos Skyphosları’nın Laodikeia’da kullanımının sona ermesiyle ilgili olarak net bilgiler verir.

Sonuç olarak kurşun sırlı seramikler üzerinde görülen süsleme repertuarının hemen tüm öğelerinin kabartmalı skyphoslarda görülmesi ve iki grupta da birbirinin oldukça benzeri formların kullanılması, bu iki grubun hemen hemen aynı tarihler arasında kullanımda olduğunu gösterir. Yüzyılın ortasında kullanımı biten Kurşun Sırlı Kâselere göre Kabartmalı Skyphoslar’ın bir süre daha kullanımına devam edilerek M.S. 1. yy.ın sonlarında tamamen ortadan kalktığını söyleyebiliriz.

Dolayısıyla Kurşun Sırlı seramiklerle Lykos Skyphosları form ve süsleme açısından her ne kadar benzer özellikler gösterebilirler de bu kâselerin kullanım dönemleri, form biçimlendirilmesindeki küçük farklılıklar, özellikle de hamur ve astarda görülen farklılıklar dikkate alındığında kurşun sırlı kaplardan ayrı bir grup olarak değerlendirilmesi gerekir.

²² Waage 1948, 30.

²³ Semeraro 2003, 87.

²⁴ Polito 2007, 159.

²⁵ Şimşek vd., 2011, 547, Kat. no. 434, Res. 547/1d.

KATALOG

Katalogda verilen ölçüler aksi belirtilmedikçe santimetre cinsinden olup metinde yer alan Kat. No: Katalog Numarası, Y: Yükseklik, C: Cidar, A.Ç: Ağız çapı, K.Ç: Kaide Çapı, G: Genişliği ifade etmektedir. Renk şablonu olarak Munsell Soil Color Chart 2000 versiyonu kullanılmıştır.

Kat. No: 1

293 Parsel. Tüm kabın 1/7'si. Y: 3.1 C.K: 0.3 A.Ç: 9

Kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde yumurta dizisi üstte kabartma bir çizgi ile sınırlandırılmıştır. Sert, sıkı dokulu hamur yoğun mika katkılı, 5YR 6/6 reddish yellow. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü 2.5YR 5/8 red.

Kat. No: 2

Yüzey Araştırması. Tüm kabın 1/5'i. Y:4.7 C.K:0,4 A.Ç:12

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde dikey yerleştirilmiş çift uçlu spiral dizisi üstte alt alta iki kabartma çizgi ile sınırlandırılmıştır. Gövdede içinde yuvarlak şekilli kozalak bulunan yumurta dizini. Yumuşak ve sıkı dokulu hamur mika katkılı, 7.5YR 7/2. Astar mat ve pürüzlü yüzeyli dışta 5 YR 2.1/5, içte 7.5 YR 4/2.

Ref.: Semeraro 2003, Pl. LVIII, 9.

Kat. No: 3

Yüzey Araştırması. Tüm kabın 1/6'sı. Y: 2.9 C.K: 0.3 A.Ç: 9.4

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde merkezinde kabartma bir nokta bulunan halka dizini üstte kabartma bir çizgi ile sınırlandırılmıştır. Gövdede içinde kozalak betimlemesi yer alan yumurta dizini. Sert ve sıkı dokulu hamur seyrek mika ve kireç katkılı, 2.5YR 6/8. Astar yarı mat ve yarı kaygan 2.5YR 4/8.

Ref.: Bordürde yer alan iç içe daire dizisi için bkz. Semeraro 2003, Pl. LVIII, 11.

Kat. No: 4

Yüzey Araştırması. Tüm kabın 1/6'sı. Y: 3.2 C.K: 0.7 A.Ç: 17

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde dikey yerleştirilmiş çift uçlu iki spiral arasında yatay olarak betimlenen çam kozalağı üstte kabartma bir çizgi ile sınırlandırılmıştır. Yumuşak hamur sıkı dokulu, yoğun mika katkılı, 7.5YR 7/6. Astar mat ve pürüzlü içte 5 YR 4/3, dışta ve iç ağız kenarında 7.5 YR 7/6.

Kat. No: 5

Asopos Tepesi II. Tüm kabın 1/6'sı. Y: 5.1 C.K: 0.5 A. Ç: 10

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Gövdede içinde dikey yerleştirilmiş kozalak betimlemesi yer alan yumurta dizini, üstte kabartma bir çizgi ile sınırlandırılmıştır. Yumuşak hamur sıkı dokulu, mika katkılı, 7.5YR 7/6. Astar mat ve pürüzlü içte 5 YR 4/3, dışta ve iç ağız kenarında 7.5 YR 7/6.

Kat. No: 6

Asopos Tepesi II. Y: 6 C.K: 1

Skyphos kalıbı kenar-gövde parçası. Bordürde üstte küçük altta büyük negatif nokta dizileri. Gövdede alt uçları yuvarlak bindirme yapraklar arasında negatif kozalak betimlemesi. Yumuşak ve gevşek dokulu seyrek mika ve kireç katkılı, 7.5YR 7/6.

Kat. No: 7

Asopos Tepesi I. Tüm kabın 1/4'ü. Y: 4.7 C.K: 0.6 A.Ç: 10

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde yan yana kare şekilli kabartma nokta dizini, altında yuvarlak şekilli iri kabartma nokta dizini. Gövdede yumurta biçimli ucu sivri, damarlı ve birbiri üstüne binmiş şekilde yaprak betimlemeleri. Yumuşak ve sıkı dokulu hamur yoğun mika katkılı, 7.5YR 8/6. Astar mat ve pürüzlü 10R 4/8.

Ref.: Bindirme yapraklar için bkz. Polito 2007, 159, Fig. 6, 3

Kat. No: 8

Kuzey Nekropolü. Tüm kabın 1/10'u. Y: 2.9 C.K: 0.4 A.Ç: 11

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde tek uçlu dikey spiral dizisi üstte kabartma çizgi ile sınırlandırılmıştır. Gövdede yumurta biçimli, ucu sivri, damarlı birbiri üstüne binmiş şekilde yaprak betimlemeleri. Yumuşak ve gevşek dokulu hamur katkısız, 10YR 8/4. Astar mat ve pürüzlü 2.5YR 4/8.

Kat. No: 9

Mozaikli Güney Roma Villası.

Tüm kabın 1/3'ü. Y: 10.3 C.K: 0.5. A.Ç:12. 8

Karınlı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde kenarları birbirine bitişik yumurta dizisi üstte kabartma bir çizgi ile sınırlandırılmıştır. Gövde üzerinde dil şeklinde damarlı bindirme yaprak süslemesi dizileri. Yumuşak, sıkı dokulu hamur seyrek mika ve kireç katkılı, 10YR 7/3. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü 7.5YR 1/5.

Kat. No: 10

Kuzey- Doğu Nekropolü. Tamdır. Y: 6.4 C.K: 0.5. A.Ç: 9.9

Skyphos. Gövde üzerinde alt alta beş sıra halinde iki ucu sivri yaprak dizileri üstte kabartma bir çizgi ile sınırlandırılmıştır. Yumuşak, sıkı dokulu hamur seyrek mika katkılı, 10YR 7/4. Astar büyük oranda dökülmüş; içte ve dışta mat, pürüzlü 2.5YR 4/3 ve 2.5 YR 4/6.

Kat. No: 11

Yüzey Araştırması. Tüm kabın 1/5'i. Y: 3.1 C. K: 0.3 A. Ç: 9.8

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde kabartma şeklinde yan yana kare dizisi üstte kabartma çizgi ile sınırlandırılmıştır. Gövdede yumurta biçimli, ucu sivri, damarlı birbiri üstüne binmiş şekilde yaprak betimlemeleri. Sert, sıkı dokulu hamur seyrek kireç katkılı, 7.5YR 7/6. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü içte 10 R 6/6, dışta 5 YR 6/8.

Ref.: Semeraro 2003, Pl. LVIII, 7; Polito 2007, 159, Fig. 6, 3.

Kat. No: 12

293 Parsel. Tüm kabın 1/5'i. Y: 4.9 C.K: 0.5 A.Ç: 11.6

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Gövdede baklava biçimli, damarlı yaprak betimlemeleri alt alta diziler biçiminde tüm gövdeyi kaplamaktadır. Yumuşak ve sıkı dokulu hamur seyrek mika ve iri kireç katkılı, 7.5YR 8/6. Astar mat ve pürüzlü, 5YR 4/2.

Ref.: Semeraro 2003, Pl. LVIII, 7.

Kat. No: 13

Kuzey Nekropolü. Tüm kabın 1/6'sı. Y: 3.1 C.K: 0.5 K.Ç: 6

Alçak halka kaide-gövde parçası. Gövde üzerinde baklava biçiminde, dikey damarlı üst üste bindirme yaprak süslemesi. Yumuşak, gevşek dokulu hamur seyrek mika katkılı, 2.5Y 8/3. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü 10R 5/6.

Kat. No: 14

Tapınak A. Tüm kabın 1/6'sı. Y: 4.6 C.K: 0.5 A.Ç: 14

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Kabartma şeklinde yumurta dizileri içinde baklava şekilli çam kozalakları, her kozalak ortasında dört kabartma nokta. Yumuşak ve gevşek dokulu hamur yoğun kireç katkılı, 5YR 7/6. Astar mat ve pürüzlü, 2.5YR 6/8.

Kat. No: 15

Yüzey Araştırması. Tüm kabın 1/5'i. Y: 3.8 G: 4.8 C.K: 0.3 A.Ç:9

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Gövde üzerinde yan yana ortası dışbükey uzun taç yapraklarının sol kenar çizgileri kabartma noktalarla betimlenmiştir. Yumuşak, sık dokulu hamur, yoğun mika katkılı, 10YR 8/4. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü, 2.5YR 5/8.

Ref.: Semeraro 2003, pl. LVIII, 2.

Kat. No: 16

Yüzey Araştırması. Tüm kabın 1/5'i. Y: 3.9 C.K: 0.4 A.Ç: 9

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Gövde üzerinde yan yana ortası dışbükey uzun taç yapraklarının sağ kenar çizgileri kabartma noktalarla betimlenmiştir. Yumuşak, gevşek dokulu hamur, seyrek mika katkı, 7.5YR 7/4. Astar dışta dökülmüş, içte parlak kaygan, 7.5YR 4/2.

Ref.: Semeraro 2003, Pl. LVI, 4

Kat. No: 17

Asopos Tepesi I. Tüm kabın 1/11'i. Y: 3.3 C.K: 0.5 A.Ç: 11

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Gövde üzerinde yan yana ortasında kabartma bir çizgi bulunan uzun taç yaprakları, üstte kabartma çizgi ile sınırlandırılmıştır. Yumuşak, sıkı dokulu hamur seyrek mika katkı, 10YR 8/3. Astar içte mat, pürüzlü; dışta parlak kaygan, 2.5YR 4/4.

Kat. No: 18

Sütunlu Cadde. Tüm kabın 1/9'u. Y: 4.1 C.K: 0.4 A.Ç: 16

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Gövde üzerinde ortası dış bükey uzun taç yaprakları arasında Frig başlıklı satyr maskları üstte kabartma çizgi ile sınırlandırılmıştır. Yumuşak, sıkı dokulu hamur, mika katkı, 10YR 8/4. Astar içte ve dışta metalik, kaygan, içte 7.5 YR 3/1, dışta 2.5 YR 4/4.

Kat. No: 19

Su Yolu Çalışmaları. Tüm kabın 1/6'sı. Y: 4.6 C.K: 0.6 A.Ç: 13

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde tutamak parçası. Küçük yuvarlak kulplu. Gövde üzerinde iki ucu koçbaşı (kargı) şeklinde betimlenen kabartma noktalardan oluşan süsleme dizisi. Sert, gevşek dokulu hamur, seyrek mika katkı, 10YR 8/4. Astar iç yüzde metalik, pürüzlü yüzeyli, 7.5 YR 3/3; dışta mat ve pürüzlü, yer yer 2.5 Y 6/2.

Kat. No: 20

Tapınak A. Tapınak A. Tüm kabın 1/6'sı. Y: 2.2 C.K: 0.3 K.Ç: 6.4

Skyphos alçak halka kaide-gövde parçası. Gövde üzerinde sarmaşık yaprağı, dalları ve yaprakları kabartma nokta şeklinde altı petalli rozetler. Yumuşak, sıkı dokulu hamur yoğun mika katkı, 7.5YR 6/6. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü, 2.5YR 5/8.

Ref.: Semeraro 2003, Pl. LVII, 5.

Kat. No: 21

Yüzey Araştırması. Tüm kabın 1/7'si. Y: 3.5 C.K: 0.6. A.Ç: 10

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos kâse ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde yumurta dizisi üstte iki kabartma çizgi ile sınırlandırılmıştır. Gövdede üzüm kozalak ve yapraklardan oluşan bitkisel bezeme. Yumuşak, sıkı dokulu hamur, yoğun mika katkı, 7.5YR 8/4. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü 2.5YR 5/8.

Ref.: Yapraklar arasında betimlen palamut bezemesi için bkz. Semeraro 2003, Pl. VII, 7.

Kat. No: 22

Tapınak A. Tüm kabın 1/5'i. Y: 4.2 C.K: 0.3 A.Ç: 9

Kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde sekiz petalli rozet dizisi üstte kabartma bir çizgi ile sınırlandırılmıştır. Gövdede yapraklardan oluşan bitkisel süsleme dizisi. Yumuşak, gevşek dokulu hamur seyrek kireç katkı, 2.5YR 7/6. Astar içte ve dışta metalik, kaygan 2.5YR 5/8.

Kat. No: 23

Yüzey Araştırması. Tüm kabın 1/8'i. Y: 4.3 C.K: 0.4 A.Ç: 9

Kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde tek uçlu spiral dizisi üstte kabartma şeklinde çizgi ile sınırlandırılmıştır. Gövde üzerinde ucu sola bakan sarmaşık yaprağı ve dallarından oluşan bitkisel süsleme. Sert, sıkı dokulu hamur seyrek kireç ve taşçık katkı, 10YR 7/3. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü, 5YR 5/6.

Ref.: Yapraklar için bkz. Semeraro 2003, Pl. LVII, 4.

Kat. No: 24

A Evi. Tüm kabın 1/4'ü. Y: 6.2 C.K: 0.6 A.Ç: 11

Ağız kenarı üstte ince, içe dudaklı kabartmalı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde dikey yerleştirilmiş çift uçlu spiral dizisi üstte kabartma çizgi ile sınırlandırılmıştır. Gövdede dal, çiçek ve meyvelerden(nar?) oluşan bitkisel bezeme. Yumuşak, sıkı dokulu hamur, seyrek mika ve kireç katkılı, 7.5YR 7/6. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü dış yüzde büyük oranda dökülmüş, 2.5YR 4/8.

Ref.: Gövdede yer alan benzer süsleme için bkz. Semeraro 2003, Pl. LVII, 5.

Kat. No: 25

Yüzey Araştırması. Tüm kabın 1/9'u. Y: 5 C.K: 0.6 A.Ç: 14

Ağız kenarı içe dudaklı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Gövdede en üstte kabartma bir çizgi altında birer sıra küçük ve büyük kabartma nokta dizisi. Tüm gövdede küçük dörtgen şekilli kabartma süsleme dizileri. Yumuşak, sıkı dokulu hamur yoğun mika, seyrek kireç katkılı, 7.5 YR 7/3. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü, içte 5 YR 5/4; dışta 2.5 YR 5/6.

Ref.: Waage 1948, Fig. 16, 32- 33; Jones 1950, Fig. 153, 660; Laumonier 1977, Pl.3, 1356, Pl. 11, 8640, Pl. 84, 4300, Pl. 28, 4182, 4901, 4182, Pl. 80, 9336, Pl. 108,9754; Pl. 112, 4301, 4334; Atik 1990, Abb. 22, 58; Rotroff 2003, Pl. 131, 743- 744; Semeraro 2003, Pl. LVIII, 14; Polito 2007, 158, Fig. 5, 1 ve 159, Fig. 6,2.

Kat. No: 26

Asopos Tepesi I. Tüm kabın 1/4'ü Y: 3.7 C.K: 0.4 A.Ç: 9

Skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Bordürde yumurta dizisi, üstte kabartma bir çizgi ile sınırlandırılmıştır. Gövdede alt alta çentik şeklinde kabartma süsleme dizileri. Sert, sıkı dokulu hamur seyrek mika katkılı, 7.5YR 6/4. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü, içte 7.5 YR 6/4; dışta 10 YR 6/3.

Ref.: bkz. Kat. No. 25 ve Rotroff 2003, Pl. 132, 749.

Kat. No: 27

Sütunlu Cadde. Tüm kabın 1/7'si. Y: 2.2 C.K: 0.3 A.Ç: 9

Ağız kenarı içe dudaklı skyphos ağız kenarı-gövde parçası. Gövde de alt alta kabartma küçük dikdörtgen dizileri üstte kabartma bir çizgi ile sınırlandırılmıştır. Yumuşak, sıkı dokulu hamur yoğun mika katkılı, 7.5YR 7/4. Astar içte ve dışta mat, pürüzlü 2.5YR 5/8.

Ref.: bkz. Kat. No. 25.

KISALTMA VE BİBLİYOGRAFYA

- Atik 1995** N. Atik, Die Keramik aus den Südthermen von Perge, *IstMitt. Beih.40*, Tübingen, 1995.
- Duman 2010** B. Duman, *Laodikeia Hellenistik ve Erken Roma Dönemi Seramiği*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya, 2010.
- Jones 1950** F.F. Jones, "Pottery", *Excavations At Gözlü Kule, Tarsus*, (Ed. H. Goldman), New Jersey, 1950, 149-296.
- Laumonier 1977** A. Laumonier, *La Ceramique Hellenistique a Reliefs. 1. Ateliers Ioniens'*, Delos XXXI, 1977.
- Mitsopoulos-Leon 1991** V. Mitsopoulos-Leon, *Die Basilika Am Staatsmarkt in Ephesos Kleinfunde. 1. Teil: Keramik hellenistischer und römischer Zeit*, Wien, 1991.
- Polito 2007** C. Polito, "Teatro (Regio VIII): campana di scavo 2003. Rapporto preliminare", *Hierapolis Di Frigia I. Le Attivita Delle Campagne Di Scavo e Restauro 2000-2003*(Ed. F. D'Andria – M.P. Caggia), Istanbul, 2007, 157-168.
- Rotroff 1982** S. I. Rotroff, *Hellenistic Pottery, Athenian and Imported Moldmade Bowls, Agora Vol. XXII*, New Jersey, 1982.
- Rotroff – Oliver 2003** S. Rotroff – A. Oliver Jr, *The Hellenistic Pottery From Sardis: The Finds Through 1994*, London, 2003.
- Semeraro 2003** G. Semeraro, "Hierapolis De Phrygie. Les Ceramiques A Relief Hellenisiques et Romaines", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique et Romaine, Varia Anatolica XV*, (Ed. C. Abadie-Reynal), Paris, 2003.
- Schaffer 1968** J. Schaffer, *Hellenistische keramik aus Pergamon, Pergamenische Forschungen 2*, Berlin, 1968.
- Şimşek 2007** C. Şimşek, "2005 Yılı Laodikeia Kazı Çalışmaları", 28. *Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt, 1*(29 Mayıs-2 Haziran 2006 Çanakkale), Ankara, 2007, 455-478.
- Şimşek vd. 2011** C. Şimşek – M. Okunak – M. Bilgin, *Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılları), Laodikeia Çalışmaları 1.1-1.2*, (Ed. C. Şimşek) İstanbul, 2011.
- Waage 1948** F.O. Waage, "Hellenistic and Roman Tableware of North Syria", *Antioch on the Orontes IV. I, Ceramics and Islamic Coins*, (Ed. F.O. Waage), Menasha, Wisconsin, 1948, 1-60.

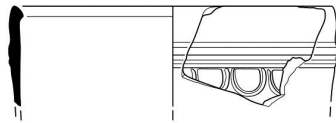

Fig. 1

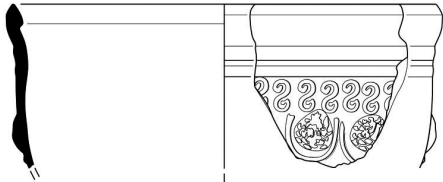

Fig. 2

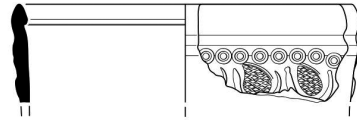

Fig. 3

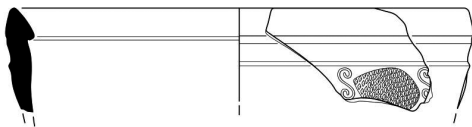

Fig. 4

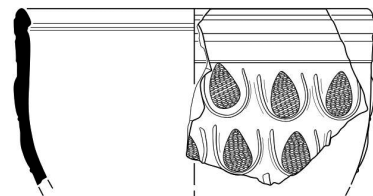

Fig. 5

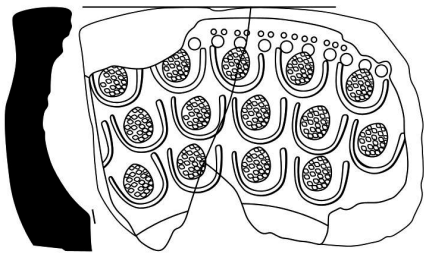

Fig. 6

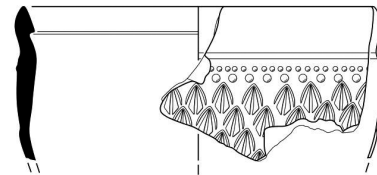

Fig. 7

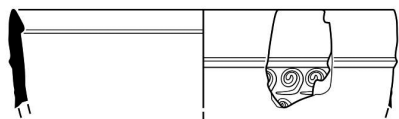

Fig. 8

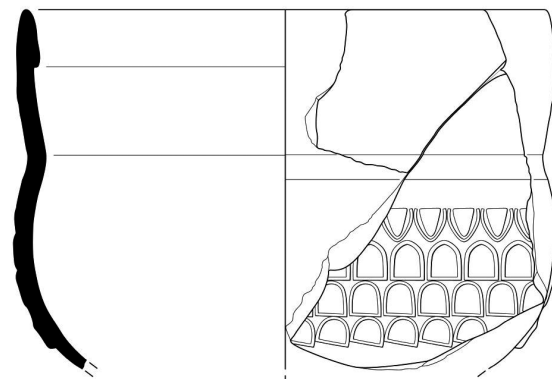

Fig. 9

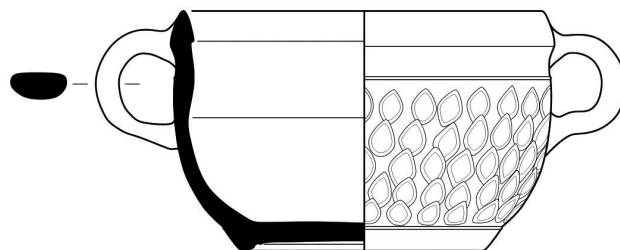
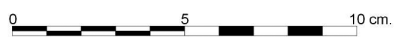

Fig. 10

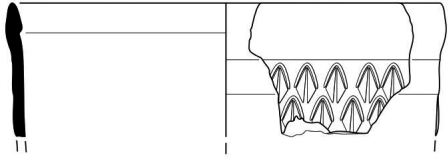

Fig. 11

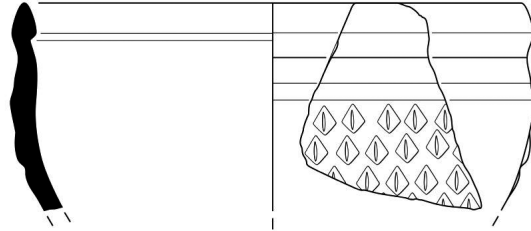

Fig. 12

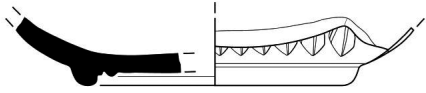

Fig. 13

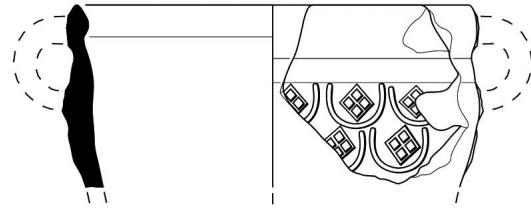

Fig. 14

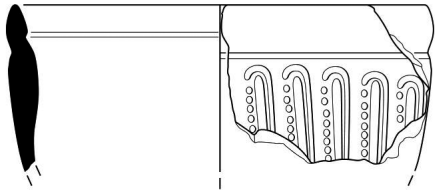

Fig. 15

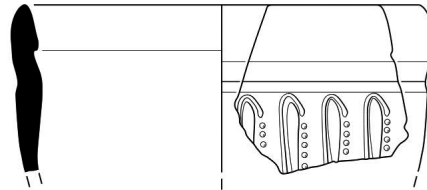

Fig. 16

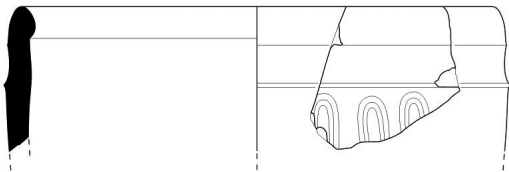

Fig. 17

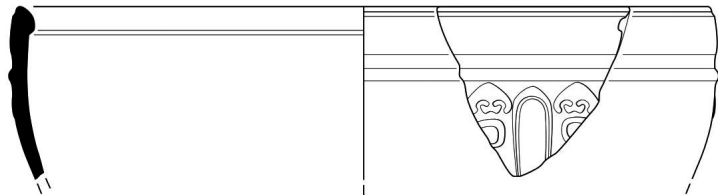

Fig. 18

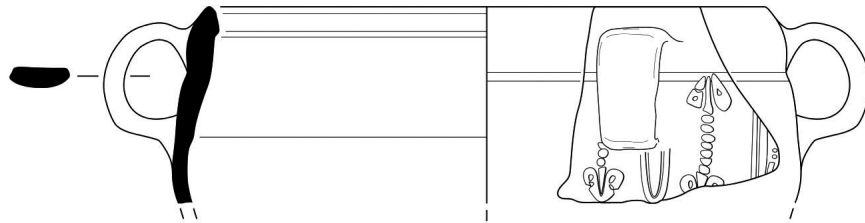
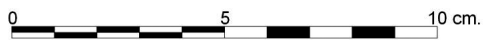

Fig. 19

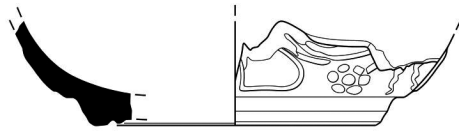

Fig. 20

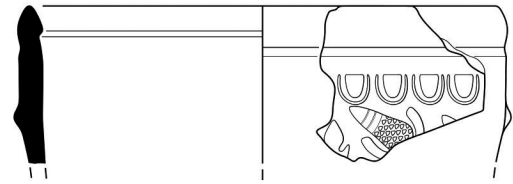

Fig. 21

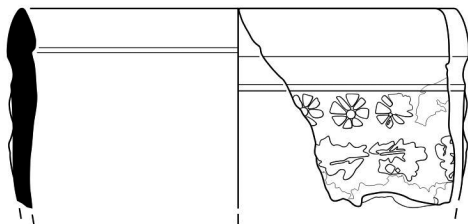

Fig. 22

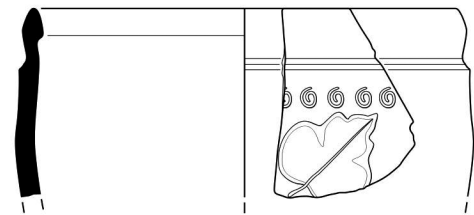

Fig. 23

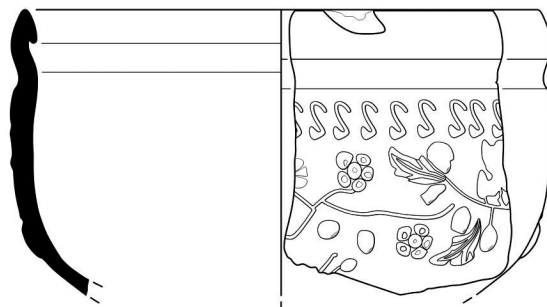

Fig. 24

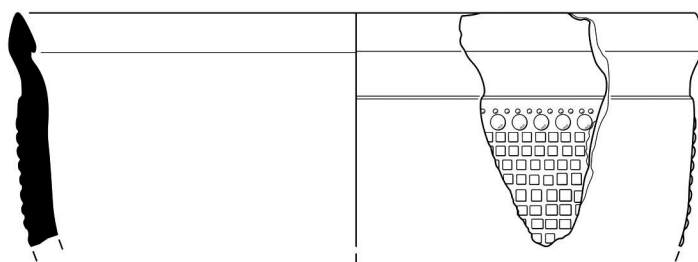

Fig. 25

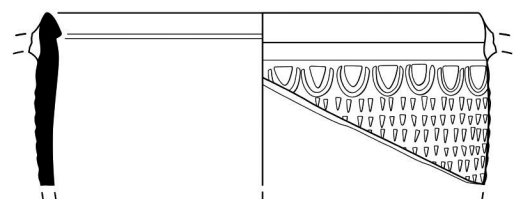

Fig. 26

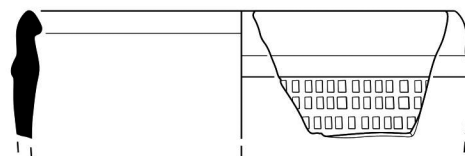

Fig. 27

